

Ја имам права, ти имаш права, он/она има права...

Увод у дечја права

Свако има права. Штавише, као дечак или девојчица узраста млађег од 18 година, ти имаш извесна посебна права. У Конвенцији о правима детета из 1989. године изложен је списак тих права, као и кораци које владе морају предузети да би ти помогле да оствариш та права.

Твоје преживљавање, твоја заштита и твој развој

- Ти имаш право да твоји интереси буду заштићени у свим одлукама које се тичу тебе и да не будеш дискриминисан(а), нпр. због свог порекла, мишљења, веровања или пола.
- Имаш право на живот и на уравнотежен и здрав телесни, душевни, духовни, морални и социјални развој.
- Имаш право да се води брига о твојим основним потребама, као што су храна, одећа, становање и здравље.
- Имаш право на заштиту од свих облика изабљивања, злостављања и физичког и психолошког насиља, укључујући и оно које се дешава у породици и установама које брину о деци.
- Имаш право на висок стандард образовања како би се обезбедио најпунији могући развој твоје личности, талената и способности. Твоје образовање мора да те научи да поштујеш права и слободе других и да те припреми за одговоран живот у слободном друштву, у духу разумевања, мира, толеранције, једнакости и пријатељства међу свим народима.
- Имаш право на широк распон објективних информација.
- Ако имаш неки ментални или физички инвалидитет, имаш право да водиш достојанствен живот, тако да можеш да се интегришеш у друштво, развијаш своју личност и уживаш највећу могућу аутономију.
- Имаш право на одмор, доколицу, игру и рекреативне, уметничке и културне активности у окружењу које одговара твом узрасту и поштује твоја права.

Твој идентитет, твој приватни живот и твоја породица

- Имаш право на име, националност и заштиту свог идентитета. Ако припадаш етничкој, верској или језичкој мањини, не сме ти бити ускраћено право да водиш сопствени културни живот, исповедаш своју веру или користиш језик своје групе.
- Имаш право на заштиту своје приватности. Нико не сме незаконито да се меша у твој приватни живот или приватни живот твоје породице. Твој дом, твоја преписка, твоја част и углед заштићени су законом.
- Твоји родитељи заједнички су одговорни за твоје васпитање и развој. Њихово је право и дужност да ти пруже смернице у вези с тим како да остварујеш своја права и поштујеш своје обавезе.
- Имаш право да знаш ко су ти родитељи и право да те они одгајају, осим ако то није у твом интересу.
- Имаш право да знаш где ти се родитељи налазе и да уђеш у другу земљу да би им се придружио/ла. Твоји родитељи имају исто право у односу на тебе.
- У случају раздвајања, имаш право да се са тобом разговара о свим одлукама које се тичу твојих односа с твојим родитељима. Ако си раздвојен/а од оба родитеља или од једног од њих, имаш право да их редовно виђаш, осим ако то није у твом интересу.
- Усвајање се може одобрити једино ако је то у твом интересу.

Твоје слободе

- Слобода мишљења: чим то будеш у стању да чиниш, имаш право да дајеш своје мишљење о свему што се тебе тиче. Твоје мишљење мора бити узето у разматрање.
- Слобода изражавања: имаш право да се слободно изражаваш и да тражиш, примаш и шириш информације.
- Слобода мисли, савести и вероисповести.
- Слобода удруживања: имаш право да се удружујеш с другим људима и да учествујеш на скуповима.

Ове слободе имају и своје границе. Мораш да поштујеш права и слободе других, и не смеш да представљаш претњу друштву или себи.

Ти и држава

- Држава мора да учини све што је неопходно да ти омогући да оствариш своја утврђена права и слободе.
- Држава мора да те заштити и да осигура твоју добробит. Она мора да помогне твојим родитељима или особама које се старају о теби тиме што ће да оснива установе и службе које ће се старати о твојим интересима и добробити.
- Ако не можеш да живиш са породицом, држава мора да те заштити и да ти помогне. Она мора да пронађе решење које ће узети у обзир твоју прошлу и садашњу културу, а имаћеш и право да се твоје ситуација редовно преиспитује.
- Држава мора предузети мере да те заштити од опасности повезаних са дрогом.
- Ако си претрпео/ла насиље, држава мора да ти помогне и да ти омогући да се вратиш у нормалан живот.
- Имаш право на правду. Држава мора да се постара да правосудни систем буде прилагођен твојим конкретним правима и потребама.
- Не смеш да будеш подвргнут(а) мучењу или окрутном или понижавајућем кажњавању.
- Над тобом не сме да буде извршена смртна казна нити можеш бити осуђен(а) на доживотну робију.
- Не смеш да будеш незаконито ухапшен(а). Лишавање слободе мора да буде последња преостала могућност. Оно мора да траје што је краће могуће и да узме у обзир твоје потребе и твој узраст. Док си у притвору, мораш бити раздвојен(а) од одраслих притвореника или затвореника и, изузев у посебним околностима када је то у твом властитом интересу, имаћеш право да останеш у контакту са породицом.
- Држава мора да те заштити и да се стара о теби у време рата. Ако ти је мање од 15 година, не можеш бити регрутован(а) у оружане снаге.

Међународне конвенције су уговори између држава. Тим уговорима утврђују се правила која се морају поштовати, али се њима такође државе подстичу да предузму мере које су повољније по децу. Ако је закон твоје земље повољнији по тебе од неке конвенције, онда се мора примењивати тај национални закон.

Међународне организације и ти

Државе су основале многобројне међународне организације. Поједине од њих, као Уједињене нације и Савет Европе, установљене су да би штитиле људска права, спречавале сукобе и развијале правичнија, богатија и демократскија друштва. Готово све међународне конвенције створиле су те организације, које потом предузимају кораке како би осигурале да државе поштују права прописана тим конвенцијама.

Комитет за права детета надзире примену Конвенције Уједињених нација о правима детета. Можеш да погледаш препоруке Комитета које се односе на твоју земљу.

Деца такође могу да изложе своје случајеве пред Европским судом за људска права. На пример, Суд је једну земљу осудио зато што није штитила децу од телесног кажњавања у затвору, школи и код куће. За другу земљу је утврђено да се није старала о једној девојчици која је путовала сама.

Шта ако се ова права не поштују?

Остваривање одређених права може бити ограничено из ваљаних разлога, нпр. да би се ти заштитио/ла од велике опасности или да би се узела у обзир твоја зрелост или узраст. Нека права, као што су право на живот, образовање, здравље и заштиту од насиља и изабљивања никада се не могу ограничити, и то не могу да учине ни родитељи ни наставници. Ако мислиш да су ти права прекршена, можеш:

- да разговараш са особама којима верујеш, као што су твоји родитељи, наставници, лекари, пријатељи, социјални радници или особе које се старају о теби;
- да позовеш посебан телефонски број за децу жртве насиља како би разговарао/ла са особом која ће моћи да те посаветује;
- да одеш у полицију, поднесеш жалбу и затражиш заштиту од државе
- да се обратиш заштитнику права деце или неком добровољном удружењу које штити права деце;
- или да се чак у извесним случајевима обратиш Европском суду за људска права.

Савет Европе

Савет Европе је међународна организација основана 1949. године, и сада броји 47 држава чланица. Његова улога је да потпомаже и унапређује људска права, демократију и владавину права. Он установљава заједничка демократска начела заснована на Европској конвенцији о људским правима и другим конвенцијама и препорукама за заштиту особа, међу које, наравно, спада и 150 милиона деце Европе.

Програм „Изградња Европе за децу и са децом“ бави се унапређивањем права деце и њиховом заштитом од насиља. Тим који је задужен за овај програм бави се питањима као што су насиље код куће и у школи, образовање о људским правима, деца и интернет, и деца и правосудни систем. Можеш посетити наш сајт ради додатних информација о нашим конвенцијама, скуповима и публикацијама, као и нашу онлајн игру „Дивља шума веба“ (Wild Web Woods).

„Изградња Европе за децу
и са децом“
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int